

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Ḥamishah ḥumshe Torah

‘im 3 targumim ... pe. Rashi, u-ferush Rashbam u-ferush Mikhlal yofi min
R. Shelomoh ben Melekh u-ferush Be’er reḥovot ‘al diḳduḳe Rashi ...
ve-Sefer ha-Ḥinukh me-Rabenu Aharon ha-Levi be-sof kol ḥeleḳ

Sefer Shemot

Shelomoh ben Yitshaḳ

Frankfurt de-Oder, 544 [1783 oder 1784]

’n

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10060

כי יד על כס יה מלחמה ליהוה בעמלק
מדר דר :

וספטרין ודבורה אשה נביאה . בשופטים סימן ד'
ק"ר . י"ד אכונה סי"מן . סג"א מ"מן :

פ פ פ

יח א וישמע יתרו כהן מדון חתן משה את
כל אשר עשה אלהים למשה
ול ישראל עמו כיהוציא יהוה את ישראל
ממצרים : ב ויקח יתרו חתן משה את
צפורה אשת משה אחר שלוחיה : ג ואת
שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר
גר הייתי בארץ נכריה : ד ושם האחד
אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב
פרעה : ה ויבא יתרו חתן משה ובניו
ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא
חנה שם הר האלהים : ו ויאמר אל משה
אני חתנד יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה
עמך : ז ויצא משה לקראת חתנו וישתחו
וישקלו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו
האחלה : ח ויספר משה לחתנו את כל
אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על ארץ
ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך
ויצלם יהוה : ט ויחד יתרו על כל הטובה
אשר עשה יהוה לישראל אשר הציילו מיד

מצרים

רשי

דחילא דשכנתיה על כורסי יקרא דעתיד
דיתגח קרבא קדם י"י בדברו עמלק
לשציותהון מדברי עלמא :

פ פ פ

א וישמע יתרו רבא דמדון חמוהי דמשה
ית כל די עבדי למשה ולישרא
עמיה ארי אפיק יי ית ישראל ממצרים :
ב ודבר יתרו חמוהי דמשה ית צפורה
אמת משה בתו דפטרה : ג ונת תרין
בניה דשום חד גרשם ארי אמר דרר חוהי
בארענוכראה : ד ושום חד אליעזר ארי
אלהא דאבא הנה בסעדי ושוכני מחרבא
דפרעה : ה ואתא יתרו חמוהי דמשה
ובנוהי ואתחיה לות משה למדברא דהוא
שרי תמן לטורא דאתגלי עלוהי יקרא
די : ו ויאמר למשה אנא חמוד יתרו אחי
לותך ואתתך ותרין בניה עמך : ז ונפק
משה לקדמות חמוהי וסגיד וגשיק ליה
וישאלו גבר לחבריה לשלם ועלו למשכנא :
ח ואישתעי משה לחמוהי ית כל דעבד
יי לפרעה ולמצראי על גיסק ישראל יח
כל עקתא דאשכחנן באורחא ושזיננן יי
ט וחדו יתרו על כל שבתי דעבד יי

לישראל

כאויכ תנו חרבו לנח זהו עילת חכמים בו (עמוס א) ועברתו שמרה נח (ההלים ט) וערוס נתפס ארד זכרם הוה מכו אומר
חת יי וי' לעולם יי' הרי השם חלם כון לחשט כסאו הרי כסמי מנה : חסלה פרשת בשלח
(א) וישמע יתרו . קהמנונה שטע עבא קרעת יס פוק וילחוח עמלק (זכחיס קור) : יתרו . מצע שקות נקראו לו
רישאל יתרו חוככ חכר קיני פוטילל (מכילתא) יתרו על יס שיתר כרסר אחת בתורה ואתה תחזה : יתרו
לכסג גייר נקייס המלות כוסילו לו לות אחד על שנו . חוככ שחככ את התורה חוככ הוא יתרו שחאער (שופטים ד) עכני חוככ
חוקן

דכתיב ויבא יתרו דעלקא דין ומדרא דמשיקה ומדרא דעלקא דאמי
 ** מלכא קדמאה דעתיד למיטב על פורקיהון דמלכותיה
 דכתיב וישאל הוא שאול בר קיש והוא יסדר סדרי קרבא
 כל קביל דבית עמלק ונקטיל יתהון ומה דמשיבא מנהון
 ישיצון יתהון מרדכי ואסתר ** במימריה אסר לשיצא ות דכרניה דעמלק לדרי דרין :

פ פ פ

וישמע א רשמע יתרו אוגוס מנן חמוי דמשרה גר כל טאן דעביד ** למשה ולישראל עמיה ארום אפיק ** ית
 ישראל סמטצבוס : ב ודבר יתרו חמוי דמשה ית צפורה אנתתיה דמשה בחר דשלחה מלכותיה
 פד תנה אגיל למצרים : ג ות קרין בנהא דשום חד גרשום ארום אסר בויר הוימי בארעא ניקראה דלא דידי
 הויא : ד ושום חד אליעזר ארום אסר אלהא וגוי : ה ואתא יתרו חמוי דמשה ובגוי דמשה ואינתתיה לנת
 משה למדברא דהוא שרי תמן סמיד לטוורא דאתגלי עלוי וקרא ב"ן למשה סן שירוא : ו ואמר למשה אגא
 קמוך יתרו אמי לנותך לאיתגריא ואין לא תקביל ימי בגיני תחבל בגין אנתתך וקרין בנהא דעמיה : ז והפק משה
 מתחות עגנא וקרא לקדמות חמוי קמיד וגשיק ליה וגייריה וגייריה ובר לחבריה לשלם ואתו למשבן בירא אולפנא : ח
 ותני משה לחמוי ית כל מה דעבד ** לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל כל עקתא דאשקחנתון בארעא על
 ימא דסוף ובקרה ובפרסודים והיך אגת עמיהון עמלק ושיביתון ** : ט וכתב יתרו על כל טבתא דעבד ** לישראל

דיהב

רשי

חותן משה - וי"א רעואל אביו של יתרו היה ומהו אומר (מכילתא) ותבאנה אל רעואל אביון שהתיזקות קורין לאבי אביהן אבא
 במערי : חותן משה - (מכילתא) כאן היה יתרו מתכבד במשה חמי סותן סתקול ובעבר היה משה מולד הגדולה בחזיו סאזור ויסב אל
 יתרו חותנו : למשה ולישראל שקול משה כנגד כל ישראל את כל אשר עשה להם כירידת התן וכבאר וכעונק : כי הוציא ה' וגו' :
 זו גדולה על כולם (מכילתא) : (ב) אחר שלוחיה : כאמר לו הקב"ה במדיון לך טוב מצרימה ויקח משה את אשתנו בת בניו וגו' ויבא אהרן
 לקראתו ויפגשו בבר האלהים : אמר לו מי הם הללו אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדיון ואלו בני - אמר לו ויבין אתה מוליכן אמר לו לונתים
 אמר לו על הראשונים אנו נולדנו ואתה כל להם ק עליהם אמר לה לבי לבית חניך נטלה שני בניה והלכה לה : (ד) ויצילני מתורב
 פרעה - כשגלו דתן ואבניהם על דבר המצרי וקם להרוג את משה נעשה וזארו כעמוד של שים (מכילתא) : (ה) אל המדבר -
 חף אמו יודעים שכוונתו היו אל שבתו של יתרו דבר הכתוב היה ויסב ככוונתו של עולם ונרבו לבו לנאת אל המדבר וקום תהול לשמוע
 דכריתורה : (ו) ויאמר אל משה - ע"י אליה : אני הנהגך יתרו וגו' (מכילתא) חס חין חמה יוצא בגיני לא בגין אשתך
 ואם חין אשתה יוצא בגין אשתך לא בגין שני בניה : (ז) ויצא משה - כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה כיון שיצא משה יתרו אהרן
 כדכואביו וניי הוא מראה את אליו ויצאין ולא יצא : וישחחו וישק לו - איני יודע מי השתחוה למי כשהוא אומר איש לרעבוני הקרוי איש
 זה משה שנאמר והאיש משה (מכילתא) : (ח) ויספר משה לחתנו - לעסוק את לבו לקרבו לתורה (מכילתא) :
 את כל התלואה - שעל היסוד ועל עמלק (מכילתא) : התלואה - לנ"ד אל"ף עין היסוד של תיבה (התי"ו הוא תיקון ויסוד הנופל ממנו לפרקים
 וכן תרומה תנופה תקומה תכואה (ח) : (ט) ויחד יתרו

רשבים

(א) אשר עשה אלהים למשה - שלא היוקו פרעה ושלחו ועבדו ועשה לישראל נסים על ידו
 (ב) אחר שלוחיה - לאחר שהחזירה ושלחה משה ומצרים שלא ראינו עד עכשיו שהפירם לבית חמוי - וי"ע
 ואחרי כן שלא לה נזכרה - כדכתב מתנה שלוחים לבת פרעה - ונראה הוא פשט שלא מצינו מקראות בעניין זה אלא קודם
 ששלחה יתרו לה ולכניה כמדבר היה לו לכתוב למעלה אחרי פרשת דמים למולות ואחר כך חזר משה ושלח אלל אכיה (א)
 ולכניה (דוגמת וחס הוא חכי כענין : אחר שלוחיה - כמו אחר תטהר וכינו שפירשתי אחר נאחו בסכך קדמו שרים אחר
 סגנים : (ו) ויאמר שלח יתרו אל משה חמי חותנך יתרו - (ז) התלואה אשר מנצתם בדרך - הכיפת פרעה - עיסוון
 וכשר שנתן להם הקב"ה : (ט) ויחד עגורית חדה עון וחדוה כמו (כיון) (ס"א כו"ד) כל תיבה של בנ"ד כפ"ת שמגורת
 חטופי

מכלל יופי

אלהים לכן תהיה תלחמה לה בעמלק מדור דור : והכסון שהרים
 ידו וכספם כסאף כסודי להיות לו תלחמה ואיכה בעמלק עולמית עד
 כלות אבותם וכן תרגם חזקוני : וטעם כס אמרו רז"ל לנש"ע
 הקב"ה שאין פסאף מלס ואין הסס מלס עד שימחה שמו של עמלק :

יח יתרו (ב) (שלוחיה) - שם רוצה לומר מנחה
 ויש לפרש אחר שלוחיה אחר שישלחה
 ושבה לבית אביה - (ט) (ויחד יתרו) - ענין שימחה
 (ז) בט 29 ומשקדו

מצרים: ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר
 הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר
 הציל אתה גם מתחת יד מצרים:
 יא עתה ידעתי כי גדול יהוה מקל
 האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם:
 יב ויפק יתרו וחתן משה עלה ונבחים
 לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל
 שני לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים:
 יג ויהי מקהלת וישב משה לשפוט את
 העם ויעמוד העם על משה מן הבקר עד
 הערב: יד וירא חתן משה את כל אשר
 הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר
 אתה עשית לעם מדוע אתה יושב לבדך
 וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב:
 טו ויאמר משה לחתנו כי יבא אל העם
 לדרש

לישראל דשויביהו מירא דמצראי: ויאמר
 יתרו ברוך יי דשויב יתכון מירא דמצראי
 ומירא דפרעה דשויב ית-עמא מתחות
 מרות-מצראי: יא קען ידענא יארי-רב
 ויולית אלהה בר מגיה ארי בפתגמא דחשיבו
 מצראי-למידן-ית-ישראל ביה דנינון:
 יב זקריב יתרו חמוהי דמשה עלון ונכסת
 קודשין קדם-י ואתא אהרן וכל קבי ישראל
 למיבל לחמא עם-חמוהי דמשה קדם י:
 יג ונתה מיומא דבתרוהי ויתב קושה
 למידן ית-עמא וקם עמא עלוהי-דמשה
 מן-צפרא עד-רמשא: יד ונתא חמוהי
 דמשה ית-כל-דהוא עביר לעמא ויאמר מה
 פתגמא דהין דאת עביר לעמא מה-דין את
 יתיב בלחודך וכל-עמא קיימין עלווד מן-
 צפרא עד-רמשא: טו ויאמר משה לחמוהי
 ארי-אתן לותי עמא למחבע-אולפן מן-

קדם

דשוי

יתרו - וישתח ויתרו זה פשוטו - (סנהדרין צד) ומלא נעשה כשרו חידודין חידודין מיר על אבות מצרים היינו דאמרי אינשי (ב) גיורא
 עד עשרה דרי לא תכוו ארמא כאפיא: על כל הטובה - טובת הוון והכח והתורה (מכילתא): ועל כלן אשר הילינו מיד מצרים
 עד פכשו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים שהיתה ארץ חסונות ולאו ינלוו ששים רבוא (מכילתא) (י) אשר הציל אתכם מיד
 מצרים - חושה קשה: ומיד פרעה - מלך קשה: מתחת יד מצרים - כתרנונו לשון ריבוי וזרות יד שריו מכב דים עליהם היא
 העבודה: (יא) עתה ידעתי - מכירו הייתי לשעבר ונכסיו כזיתר (מכילתא) (ג) מכל האלהים - עומד שהיה
 זוכיר ככל ע"א שבעולם שלא הניח ע"א שלא עבדה (מכילתא): כי בדבר אשר זדו עליהם - כתרנונו כמיש דיוו לאכדוס
 כאכדו כמיש: ויאמר ודו - אשר הרשיעו - (סוטה יא) ורכותינו דרשונו לשון (בראשית בה) וידועק כויד בקדרה אשר כשלוכה
 כתכלו (ד): (וב) עולה - כחשמונה היא כולה כליל: ונבחים - שלמים: ויבא אהרן וגו' - ונשהיון הלך והלא
 הוא שיא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד אלא שהיה עומד ונשמש לפניו: לפני האלהים - מכאן סנהנה משפורה שתלמידיו חכמים
 חסובין בה כאלו נהנה חזיון סביבה (ברכות בר) (י) ויהי מוכהרת - מולאיוס כפפורים היה כד שטינו בספרו ומהו מוכהרת
 למחרת רדתו ויון הכר - ועל כרחק אי אפשר לומר אלא מוכהרת - יוס הביטורים שהרי קודם מתן תורה א"ח לומר וכוד עתי את תקי וגו' -
 ומשנתנה תורה עדי"כ לא ישכחמה לשפוט את העם שהרי ב"ז בתמו יד ושכר את הלוחות ולמחר עלה בהשכמה ושהה שפוטיוס
 וירד ב"ה כ - ואין פרשה זו כתובה בסדר שלא נאמר ויהי מוכהרת עד שנה שנייה חף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בה שלוחו אל ארע
 לא היה אלא עד שנה שנייה שהרי נאמר כאן וישלח משה את חתנו ומנינו כנוסע דגלגלס סאמר לו משה (במדבר ו) כוסעים אמתו אל
 בתקום וגו' אל לא תעווב חותנו ואם זו קודם מתן תורה ומשלתו והלך היכן מנינו סחור - וא"ת סס לא נאמר יתרו אלא חוככו וככו של יתרו
 הייה הוא חוככו הוא יתרו שהרי כתוב (שופטים ד') מכלי חוככו חותן משה: וישב משה וגו' ויעמוד העם - יושב כמלך וכולן עומדים -
 והוקשה הדבר ליתרו שהיה מולול ככבודן של ישראל והוכיחו על כך שנאמר מדוע אתה יושב לבדך וכלם נכסים: מן הבקר עד
 הערב

יונתן בן עוזאל

דיהב להון מנא וביקא ודי שיקנינו מן ידא דמקראי : יאמר יתרו בדין שמא בן דישויב יתכן מן ידא דמקראי
רמן ידא דפרעה וכו' : יא ברוך חכמית ארום מקיף הוא על כל אלקי ארום בפתקמא דארשיעו מקראי
למיונות ישראל בקמא עליהון דבר ריגא לאיתקנא בקמא : יב ויסיב יתרו עלונו ונקמס קודשין קדם : יג ואתא
אמרן וקל סבי ישראל למיכיל לחמא עם חמיו דמשה קדם : יד ומשה הנה קמא וקשמש קדמיהון : יג ונהנה ביומא
דקמר יקמא דביפרתי ויחייב משה למידן דת עמא עמא קדם משה מן צפרא עד רמשא : יד וחמא חמיו
דמשה ית כל דהוא טרח ועביד לעמיהו ויאמר מה פתקמא דבין דאנת עביד לעמא טח דין אנת יתיב לכלחודך למירוון
וקל עמא קמיין קדמך מן צפרא עד רמשא : טו ויאמר משה לחמיו ארום איתון לזוהי עמא למתבנע ארלפן מן

קדם רש"י

הערב . (שבת ז) אפשר לומר ק אלא כל דין סדן דין אמת לחמיתו חילו שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאלו עוסק כתורה
כל היסס וכאלו נעשה שותף להק"ה כמעשה כראשית סאלמר כו ויסי ערכ וכו' (מגילה ז) (סו) כי יבא . כי כאלו עוסק כהוה (ס) :
לדרוש

באר רחובות דקדוקי רש"י

(א) אין רצה לומר התי"ו היא יסוד וזוהי שהרי כענין קאמר בתחילת דבריו שאין מן היסוד רק לכו"ל ד"ה אלא רצה לומר בעבור
דהתי"ו כמלת התלחה היתה משמשת לא לומר הכוונת ולא לנקיבה נס צרת רק לתואר הסס דהיינו התי"ו עשתה מן שורש ק"ה דהוא לשון
עבר סס דבר תלחה תיקון ויסוד הנופל קרילה ורצה לומר כמו שהאזניות שרשיות חין משמשת טופ סומן נוכח או נסתר הכי
כתי התי"ו במלת התלחה מה שקאמר הנופל לפרקים דהיינו כשחיה לתואר הסס : (ב) רצה לומר דלפי פשוטו במלת ויתד הוא
השורש חדה מענין מדו ויילה רק שנפלה הה"א בסוף כדן כל שורש שאות אחרונה היא ה"א כמו וישק מן שורש שבה ולדעת המדרש
שרשן חדר ונפלה דל"ת חדה כדן כל שורש שסופה שתחילתו דוונות כמו תס הכסף מן שורש יננס : (ג) כישום דקסיה ליה
הרי מלת עתה נוסחה עליון היגוד עכשיו (איתוד) ומלת ידעתי הוא לשון עבר (אין האכ לאנג גוואוט) ובתרי"ה לדדי על זה קאמר
מוכרי הית"ו לשעבר וק"ה מלת ידעתי על זמן עבר ומלת עתה קאי על סיה מכרועכשו כותר ופירושו (עתה אינונר ווי"ה איד עועה
ידעתי או איד האכ פאהר גוואוט) וצ"ח פרשת וירח כ"ה בעת ידעתי : (ד) רצה לומר לפי פשוטו כמלת ודו הוא השורש וור
זכא גוזה השורש חדים חקך עבדך וזה שכתב אשר הרשיעו (ויא הכין גווט ווילגט) ולדעת רבותינו שרשן ודו ויזינו ענין כישול חלסון ויזר
יעקב כוד רק שנחפרה פנו"ת חילת השורש כדן על הרוכ כשורש שתחילתו מ"ן : (ה) דלפי כוונת הוואמר דכבר עמדו לפני משה אש
כנבי כח בלשון עבר הוילכתו כולא כי יבוא דהוא לשון עתיד על זה קאמר רש"י כי יבוא כי כח ורצה לומר באמת כי יבוא דהוא לשון
עתיד הוא תמורת כי כח והיינו לשון עבר וכדי שלא תקשה לכתוב כי כח כדאי על זה קאמר לשון כוח ורצה לומר מדרך המקרא כאשר רוצה
לדבר דכבר הרגיל להיות בכל עת או יכתבו הכתוב בלשון עתיד כמו כלה יעשה איוב (אזו בליגנט ער לו טאן אלי גייט) ועל דרך זה כי יבוא
(ער פלעגנט לו קומן אלי גייט) וכפרשת חיי שרה כ"ה ערס חלה נותן רש"י טעם מפני מה מדריך הוקרא להעמידו כלשון עתיד דומה
טעם

רשב"ם

חטופי לוד פעל שמופס דמיס . מן ככה ויכך . מן פתה . ויפת בפתר לבו . ויפת אלקים ליפת . אל תומיף על דבריו . מן שכה
וישכ : (י) אשר הציל אתכם . משה ואלהן נזיד וזכרים ומיד פריעה ואת העם הושיע משיעבוד מצרים : (יא) וכל
אלהים כי אין בהם כח לנקום צרת גואחיהם : כי כדבר כלומר כי ע"כ כל דבר אשר ודו מצרים עליהם כתעולל בהם . וזה עיקר
פשוטו : (יב) ויבא אהרן וכל וקני ישראל לאכול לחם עם מותן עשה לכבוד יתרו כחו וינשה לא הולך להציר כי האל שלו הוא :
(יג) לשכות את העם חפילו אש כח יתרו קודם מ"ת דני חוונות היה להם ניעולט אף כי חזרו רבותינו כי כוונה נתנו להם
דיונים כדכתיב שם שם לו חק ונחשט ונראים הדברים שאחר נ"ת בא . כתב כחן כאשר הוא מונה שם הר האלהים ולענין הוא אומר
בפדש השלישי לנאת בני ישראל ממצרים כיום הוא כחו וזכר סיני . ויסינו חרפדים ויבאו וזכר סיני ויחן שם ישראל נגד החר .
כמאלת פרשת רפידים וחמית החר קדמה לכרעה זו אבל שלא להפסיק פרשיות של מצות הקדים לפרשת יתרו : מן הבקרה עד הערב
לפי שהוא לבדו טופס את כל העם ואין לו חסייעים : (יד) מדוע אתה יושב לבדך ולמיכך כל העם נלכ עלך מן הבקר ועד הערב :
(טו) כי יבא אלי העם לדורש אלהים כלוער אני לבדי קריך לשאל אל אלהים ויחן בהם רגיל לדבר אל אלהים כי אש חני לבדי :

מכלל יופי

ומשקלו ויחן ומשפטו ויחנה ורגיש הדלת לתקון הקריעה
בעבור שהמלה מלעיל וכתב רבי יונה כי
הוא ממשקל ירמיהו וישק ישמעאל ומפני שהדלת
גרונית נפתחתי והראיה כי הדלת גנושה ושואיאר
ובסימנים טכנה היתה ראוי הגמבן החיר שוא לור"י כובד
הקריאה ומפני זה נקרו הדלת שוא : (יג) (במחירת)
כא

קדסיו : טז כד-הני להון דינא אתן לתת
 ודאינא בין נברא ובין חברה ומחודענא
 להון ית-קיימא דני ורת-אורייתיה :
 יז ואמר חמוהי דמשרה ליה לא-תמן
 פתגמא דאח עביר : יח מילאה תילא
 אף את אף-עמא הרין דעמד ארי-זקיר מן
 פתגמא לא-תיכול למעבריה בלחודך :
 יט כען סביר מיני אמלכיןך ויהי מימרא-
 דני בסעדר הני את לעמא תבע אולפן מן-
 קדסיו ותהי מייתי את ית-פתגמא לקדם
 יי : כ ותומר יתהון ית-קיימא ורת-
 אורייתא ותהודע להון ית-אורחא דיהקון
 בה ורת-עובדא דיעבדון : כא ואת תחו
 מקל-עמא נברין דחילא דחילא דני גוברין
 דקשוט דסנן לקבלא-קומון ורמני עליהון
 רבני אלפין רבני מאותא רבני חמשין ורבני
 עישוריתא : כב וידונן ית-עמא בכל-עין
 ויהי כל-פתגם רב יתון לנתך וכל-פתגם
 זעיר ידונן אינון ויקלון מןך ויסוברון עמד :
 כג אם ית-פתגמא הרין תעביר ויפקדיןך
 יי ותיכול למיקם ואף כל-עמא הרין על-
 אתריה יהך בשלם : כד וקביל משה
 למימר חמוהי ויעבד כל דאמר : כה ובני
 משה נברין דחילא מקל-ישראל ומני

לדרש אלהים : טז כי יהיה להם דבר בא
 אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתני
 את חקי האלהים ואת תורתיו : יז ויאמר
 חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה
 עשה : יח וכל חבל נס-אתה נס-העם
 הנה אשר עמד כי-כבד ממך הדבר לא-
 תוכל עשהו לבדך : יט עתה שמע בקלי
 איני צד ויהי אלהים עמך הנה אתה ליעם
 מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל-
 האלהים : כ והזרתה אתהם את החקים
 ואת התורת והודעת להם את הדרך ילכו
 בה ואת המעשה אשר יעשון : כא ואתה
 ע החזה מכל-העם אנשי-חיל וראי אלהים
 אנשי אמר שנאי בצע ושמת עליהם שרי
 אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת :
 כב ושפטו את העם בכל-עת והיה כ-
 הדבר הנדל יביאו אליך וכל-הדבר דקסן
 ישפטוהם והקל מעליך ונשאו אתך :
 כג אם את-הדבר הנה תעשה וצוה
 אלהים ויקלת עמד וגם כל-העם הזה ער-
 שלישי מקמו ובא בשלום : כד וישמע משה
 לקול חתנו ויעש כל אשר אמר : כה ויבחר
 משה אנשי-חיל מכל-ישראל ויתן אתם
 ראשים ער-העם שרי אלפים שרי מאות

יתהון

שרי רשי

לדרוש אלהים • כתרנומו למתכע אולפן לשאל תלמוד ופי כגבורה : (יז) כי יהיה להם דבר בא • מי שיביא לו הדבר
 בא אלי : (יז) ויאמר חתנו משה • דרך כבוד קוראו הכתוב חותנו של מלך : (יח) נכול הכול • כתרנומו • ולמג
 לשון כמיסה פלייסטר"א • כמו (ירמיה ח) והעלה ככל • כככול עלה מנמן שהיא כנוש על ידי חמה ועל ידי קרחתוכוחו תו
 וללחה : גם אתה • לרכות חרין וחור וע' זקנים : כי כבד מלך • כוכדו רב יותר זכמן : (יט) איני צד ויהי אלהים
 עמך • כענה (מכילהא) חמר לו גס המלך כגבורה : היה אתה לעם מול חאלהים • שליח ומלץ • כינתם למקום ושאל נשפט
 חתנו

פְּרִי תְּמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרוֹת : כו וְשָׁמַט
 אֶת־הַעֵם בְּכָל־עֵצַת אֶת־הַדָּבָר הַקְּשֵׁה
 וַיִּבְאוּן אֶל־מֹשֶׁה וְכָל־הַדָּבָר הַקָּטָן וְשֹׁמוֹ
 הֵם : כז וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה וְאֶת־חֲתָנוּ וַיֵּלֶךְ לוֹ
 כַּכֵּז יִמְן אֶל־אֶרְצוֹ : פ ° א בְּהַדְּשׁ הַשְּׂלִישִׁי
 לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיוֹם הַזֶּה
 בָּאוּ מִדְּבַר סִינַי : ב וַיִּסַּע מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ
 מִדְּבַר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר וַיַּחֲדֹשׁ יִשְׂרָאֵל
 נֶגֶד הַהָר : ג וּמֹשֶׁה עָלָה אֶל־הָאֱלֹהִים
 וַיִּקְרָא אֵלָיו וַיְהִי מִן הַהָר לֵאמֹר כֹּה תֹאמַר
 לְבֵית יַעֲקֹב וְתַגִּיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ד אַתֶּם
 רָאיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם
 עַל־כַּנְפֵי נְשָׁרִים וְאָבִא אֶתְכֶם אֵלַי :
 ה וְעַתָּה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי
 וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהִיתֶם לִי סֻגְלָה
 מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָל־הָאָרֶץ : ו וְאַתֶּם
 תְּהִיוּ

יַרְחִיזוּן דִּישִׁין עַל־עַמָּא רַבְנֵי אֶלְפִין רַבְנֵי
 מֵאַתָּא רַבְנֵי חֲמִשִּׁין וְרַבְנֵי עֵישׁוּרִיתָא :
 כו וְדִישִׁינוּן יַת־עַמָּא בְּכָל־עֵידוֹן יַת־פְּתוּס
 קָשִׁי מִיַּרְחִיזִין לְנֶת־מִשְׁהָ וְכָל־פְּתוּס
 זַעִיר דִּישִׁין אֵינוֹן : כז וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה יַת־
 חֲמוּהִי וְאַזֵּל לִיהָ לְאַרְעִיהָ : א בִּירְחִיחָה
 חֲלִיתָאָה לְמִיפַק בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרְצָא
 דְּמִצְרַיִם בְּיוֹמָא דְּהִין אַתּוּ לְמִדְּבָרָא דְּסִינַי :
 ב וַנְטָלוּ מִרְפִּידִים וְאַתּוּ לְמִדְּבָרָא דְּסִינַי
 וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְּבָרָא וַיִּשְׂאֵא תַמָּן יִשְׂרָאֵל לְקַבְּלָא
 טוֹרָא : ג וּמֹשֶׁה סָלִיק קְדָם־יְיָ וַקְרָא לִיהָ
 יְיָ מִן־טוֹרָא לְמִימַר בְּדָנָן חִימַר לְבֵית יַעֲקֹב
 וְתַחֲוִי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל : ד אַתּוֹן חֲזוֹרְתוּן
 דְּעֵבְרִית לְמִצְרַאִי וְאַשְׁלִית יַתְכוֹן כְּדַעֲרָה
 נְדָפִי נִשְׂרִין וְקַרְיִבִית יַתְכוֹן לְפִוְלַחֵי :
 ה וְכַעֲן אִם־קַבְּלָא תְקַבְּלוּן לְמִימַרִי
 וְתִשְׂרוּן יַת־קַיְמִי וְתַהוּן קְדָמִי תְּבִיבִין מִכָּל־
 עַמְמֵי אֲדִי־דִילִי כְּלֵה־אֶרְצָא : ו וְאַתּוֹן תְּהוּן־קְדָמִי מְלַבְּתַן כְּתַנִּין וְעַם קְדִישׁ אֵילִין

פתגמא

רשי

יעכב על ידן לא תוכלל עמוד : וגם כל העם הזה - אהרן נדכו ואם יהיו עוקבים הנלוים עתה עמך (מכילתא) : (כו) ושששו -
 דייכין ית עמך : יבואו - מייטין : ישפוטוהם - כמושפטו וכן לא תעבורו כמו לא תעברו - ותרגמו דייכין חטון (ט) - מקראות
 העלכיים הכוללות זנוי לכך חתורגוין וירוכון יתון ידוכון וחקראות הללו לשון עשייה : (כז) וילך לו אל ארצו - לגייה בני משפחתו
 (מכילתא) (פ) : (א) ביום הזה - (שבת פ"ד) כר"מ - לא היה צריך לכתוב אלא ביום הזה וזה כיום הזה שיהיו דברי
 תורה חדשים על דבר כלליו ביום נתנם : (ב) ויסעו מרפידים - מה ת"ל לחזור ולפרש מהיכן נסגור ואלא כבר כתב שרפידים הם
 חוכים בלשון שמשם נסגור אל לקוש נסיעתן מרפידים לביאתן למדבר סיני וזה ביאתן למדבר סיני כשנסעו חף נסיעתן מרפידים בתשובה
 (מכילתא) : ויהן שם ישראל - כאיש אחד כל אחד (י) אכל שאר כל המניות בתרעומת וכתחילת (מכילתא) : נגד
 החר - (מכילתא) לחזרו וכל מקום שאתה מולא נגד פנים לחזרת : (ג) ומשה עלה - ביום הזני - וכל עליות ובהשכחה
 היו שאלו וישכס משה כנזק : בה האמר - כלשון הזה וכסדר הזה (שבת פו) : לבית יעקב - אלו הוציאת את ישראל להם כלשון רכוש :
 ותגיד לבני ישראל - עונשין וקדוקים פרש לזכרים דברים הקשין כגידין (מכילתא) : (ד) אהרן איהם - (שבת פו) לא
 מסירת קוח כדכס לא בדברים אלו וזכר לכס לא בעדים אלו מעיד עליכם אלא אתם רחמים אשר עשיתם למצרים על כנה עבירות היו מייבין
 לי קודם שמוותו לכס ולא נעו עתימהם אלא על ידכם : ואשא אהכם - (מכילתא) - זה יום שבהו ישראל לרעומם שהיו ישראל
 מחזירין ככל ארץ גושן ולא עשה קלה כשכלו ליטע וללאת נקלו כולם לרעומם - וחנקלום תרגם ואשא כנו וחסיק אהכם ואלטית יתכון
 תיקן את הדבור דרך כבוד למעלה : על כנפי נשרים - כנשר הנושא גוזלו על כנפיו שכל שאר העופות כותבים את כנפיהם בין רגליהם לל
 שמי ירחין מן אחר שפורה על גביהם אבל הכשר הזה אינו חתירה אלא חן האדם שנות זרועו חן לפי שאין עוף פורה על גביו לכן כותב
 על כנפיו אחר מיעוט הכתב כי ולא כנני - חף אני עשיתי כן וישע מלך האלפים וגו' : ויכא כין מנחה ענריו וגו' - וכו' מנחה ענריו